

vallomását, amit a családi hagyomány ad szájról szájra: „Az egyik Bokodit kemény magyarsága miatt a földesúr elzavarta Zsámbékról.” Tudjuk, a „kemény magyar” ezt jelenti, református! Most már azt is tudjuk, Zichy Péter volt az elzavará.

A Zsámbékra betelepített lakosság már a reformátusoktól elvett templomba járt misézni. Az elvétel kétségtelen bizonyítékát a gyermelyi református eklézsia anyakönyvének széljegyzetéből vesszük: „Dabi István prédikátor uram, aki a szomori református egyház lelkészével, Fejér Mihállyal igen jó baráti viszonyban volt, egy szomorú feljegyzést örökített meg az anyakönyvben: Anno 1719 Die 23 decemberis. Nagy János adott Szt. Ecclesiának számára Sámbeki Ecclesiához tartozandó eszközökből egy sávos pamut derekú selyemvégű abroszt és két megszakadozott keszkenőket, ilyen conditio alatt: — míg Sámbeki szent ecclesiának kívánatik — birjuk és viseljük ecclesiánk[ban]. Jelen voltak pedig ezen eszközök átadásakor Karikó András törvénybíró, Falu bírása, Egerszegi Mihály és Somodgyi János eskütt ember.”

Baráth József, a gyermelyi református egyház történetének írója hozzáteszi: „Miért került ide a zsámbéki úrasztala abrosz? Már ekkor, úgy látszik, Zsámbékról elüldözték a reformátusokat, sőt a templomukat is elvették! — mert nem volt hely, ahol az úrasztali eszközöket tarthatták!

Hogy a többi eszközök hova kerültek, nem tudjuk. A jegyzetből azonban a hitnek és a reménységnek sugára is kicsillan, mert csak addig lesznek itt az eszközök, amíg jobb idők jönnek, s a zsámbéki református egyház újra használhatja azokat.”

Ez a „jobb idő” a felszabaduláskor jött el, amikor népi demokratikus államunk imaházat és parókiát juttatott a második világháború után betelepült reformátusoknak. Első missziói lelkesze e sorok írója volt.

Makra Sándor

Mihály Lajika, a csíki mondóember

Mihály Lajost (Mihály Lajikát), rokonomat, aki született és élt Csikmenaság-Pottyandon, a környéken javasembernek tartották, sőt voltak, akik boszorkánynak is. Ritka eset, hogy valaki egy személyben javas is, boszorkány is legyen. Egy menasági öreg néni azt mondotta volt: sokat tudott, boszorkány kellett legyen, mert amikor a végít érezte, keresett egy megfelelő embert, aki a halála után az ő tudományát folytatja. A kiszemelt ember megfelelőnek látszott, s próbákat is kiállotta, az egy temetőbélit éjfél után, azt nem. A fekete macskával való találkozásról elretent. Mivel Mihály Lajika így „utód” nélkül kellett hogy meghaljon, vagy tusakodással, kínlódással, „igen nehezen hót meg”.

Aldott emlékezetű édesapám, Székely György mesélte, hogy harisnyás gyermekecske korában, a havason, a csikszentkirályi csordában veszettség tört ki a marhák között. Őt küldték Menaságra Mihály Lajikához, hogy hívja el meggyógyítani az állatokat. Lajika aki nem hallott Pasteurról, el is ment a Sugóba, de el az állatorvos is Szeredából, mert a veszettség nem kis dolog. Az állatorvos Mihály Lajikát gyógyítás közben találta. Kibált vele, hogy mer guruzsmálni. Feljeleníti, becsukatja. Mihály Lajika azt mondotta:

— Kelmed akkor lármázzék, ha valami rosszat csináltam s a júságok elpusztulnak! — s azzal folytatta a megkezdett munkáját. Valami főzetet, vagy mit adott a beteg állatoknak. Az egészséges csordát maga elé vezettette egyenként, s csak úgy ránézésre szétválogatta az állatokat. A kettéválasztott csordát külön-külön elkerteltette. Az egyik elkertelt csoportra azt mondta, hogy ezek rövid időn belül meg fognak veszni. A másik csoportra azt, hogy ezek egészségesek maradnak. Az első csoportból megint kivezetett egypár júságot, csak úgy találomra. Ezeket gyógyítani kezdte. Vártak egy-két napot, az állatorvos is maradt, mert kíváncsi volt, mit művel Mihály Lajika közben, mert nem is hitt benne, s mérges is volt rá. Valóságosan úgy történt, ahogy Mihály Lajika mondotta volt. Az első csoportba tartozó júságok megvesztek, a második csoportba tartozók egészségesek maradtak, s amelyeket különválasztott s valami szerrel gyógyított, nem vesztek meg. Az állatorvosnak nem volt mit szóljon. Mihály Lajikát nem csukták bé, de senkinek nem mondta meg, miből állt a főzet, amivel gyógyította a júságot.

A század elején egy csikszentgyörgyi ember is sikerrel gyógyította a veszettséget.

Mihály Lajika sok mindent gyógyított eredménnyel. Amit minden bizonnal időtől időkig, apáról fiúra hagytak az öregek. Azonban a legtöbben csak halálos ágyukon adták át a tudományukat, hogy „erejük ne vesszen el”. Mivel ilyen tudással rendelkeztek, a nép babonás

hitében földöntúli erővel ruházta föl őket. Minden valószínűség szerint nem is iparkodtak ezeket a róluk alkotott hiedelmeket eloszlatni, s talán maguk is hittek földöntúli erejükben.

*

Később, már halála után I. János és felesége, M. J. Biborka Csíkszeredából, 1979 nyarán meséltek Mihály Lajosról. Az akkor készült magnetofonfelvétel szövege jól mutatja, miként véledtek a falubeliek a *mondó ember* tudományáról.

JÁNOS: Mihájoktól származott Miháj Lajos. Ménaság vagy Pottyand, vagy mejk ott, ott vót Miháj Lajos, aki szintén ijen tudással vagy ijen sugallattal rendelkezett, hogy hosszú éveken át, egész öregkorig jártak hozzá.

— Hát ne, mongya meg Lajos bácsi, hogy ez hogy történt s kinél van? Vagy ijen lopásdologba s mindenfélét meg tudott mondani és gyógyított szintén. De ő is úgyszintén úgy vót, hogy — hány hetes vót, vagy hány napos vót amikor megszólalt?

BÍBOR: A Jakab Ignác, kérem szépen, fűrésztöteknőbe vót, csak kéthetes, háromhetes vót és akkor megszólalt a Miháj Lajosnak az unokája. Miháj Ámálkának a fija.

JÁNOS: Az öreg is úgy szólalt meg. Ő is úgy szólalt meg. Egy, egynapos, vagy hetes, vagy ijesmi, így monták az öregek el, hogy ő megszólalt. Rendesen beszélt, fojékonyan beszélt, de mondotta az anyyának, hogy ő valamit emondott, de aszonta, hogy ne szójon senkinek felőle, mert akkor ő meg fog halni. Ne mongya el senkinek!

BÍBOR: Egy évig nem volt szabad elmondani, s az édesanya nem is mondta el.

JÁNOS: Na, most az édesannya nem is monta el. Nem beszélt senkinek.

BÍBOR: Feresztövízben az unokája szólalt meg, igen. De osztán maj meghalt, mert kiment a hír, elment és ez a nagyapja mentette meg. Ojan beteg lett, hogy maj meghalt az unoka, mert aszt tartották, így mondták, hogy nem szabad a hír a kapun kimennyen, hogy a gyermek tudott beszélni. Viszont kiment valaki által, valami által, csak a családból; kiment és akkor ojan beteg lett a gyerek, hogy meg is vót már meredve. Nagyon rosszul vót. Rögtön lehvíták eszt a nagyapját, akit én mondok (Mihály Lajkát) és ő mentette meg. Megmentette, megélt, felnött ember, de szerencsétlen.

JÁNOS: S ő akkor megmonta, a nagyapja, hogy nagy bajt csináltatok, mert ennek a gyereknek az élete nem fog semmit se érni, ha megmarad életbe is.

BÍBOR: De egy ideg, de egy roncs, egy szerencsétlen.

JÁNOS: Szóval minden bajba belékerült, mindenbe és a máji napig se semmit nem ér az élete. Igen, és ő a máji nap is eltugya mondani. Az unokája, hát harmincöt éves körül, most harmincnég lehet. A nagyapja akkor már olyan korba vót már, amikor ez az unokája megszületett.

Székely Julia

Sajtócenzára a II. világháború idején

Magyarországon békeidőben — a két világháború között — utólagos sajtócenzára volt. Így volt ez az első Csehszlovák Köztársaságban is, ahol 1938 őszéig újságíró, lapszerkesztő voltam. Ha valamit az újságszég nem talált közölhetőnek, elkobozta a lapot. Utána a sajtótermék fehér ablakkal, „Elkobzás után második kiadás” fejléc felirással jelent meg. Ez megszokott dolog volt.

A második világháború kitörése után a Miniszterelnökség sajtóosztálya néhány napon belül megszervezte a Sajtóellenőrző Bizottságot. A Bizottság elnökből, a Miniszterelnökség két osztályának (sajtóosztály, gazdaságtanulmányi osztály), valamint egyes tárcáknak (külügy, honvédelem, pénzügy, iparügy, földművelésügy) képviselőiből tevődött össze. A bizottság (cenzára) helyiségei a Parlament földszintjén, a főlépcsőtől jobbra voltak. Az első helyiségben volt a segédhivatal, itt vették át a napi- és a hetilapoktól beérkezett kefelevonatokat. Innen nyílt egy tanácsterem, ahol a bizottság a hosszú asztal mellett három turnusban „ülésezett”, illetve három turnusban (8-tól 12-ig, 12-től este 6-ig és 6-tól a napilapok lapzártáig) folyt a cenzúrázás.

Maga a cenzúra úgy történt, hogy az elnök, de inkább a sajtóosztály soros képviselője osztotta szét belenézés után a „flekkeket” az egyes tárcaképviselők között. Az illetékes beleolvastott, vagy ha kényesebb cikk volt, elolvasta a cikket. Ha törölt, ha nem, a flekk a soros újságszéghez került, akinek nem volt más dolga, mint az, hogy három bélyegző (*Engedélyezem — Törléssel engedélyezem — Nem engedélyezem*) közül az egyiket rányomta és szignálta. Az elnök csak vitás esetekben „konzultált”.